

Koncil v Jeruzalémě (Sk 15)

Texty na tento týden

Sk 15,1–41

Základní verš

„Věříme přece, že jsme stejně jako oni spaseni milostí Pána Ježíše.“ (Sk 15,11)

Po více než dvou letech se Pavel a Barnabáš vrátili do syrské Antiochie. Jelikož se celý místní sbor zapojil do jejich vyslání jako misionářů, je jen přirozené, že po návratu podali o své cestě zprávu. Důraz však nekladli na to, co udělali oni sami, ale na to, co jejich prostřednictvím vykonal Bůh.

Kromě zpráv o tom, že v Ježíše uvěřilo mnoho Židů, mluvili samozřejmě i o úspěchu jejich mise mezi pohany. Už od událostí spojených s Kornéliem považovali mnozí křesťané obrácení neobřezaných pohanů za problematické (Sk 11,1–18). Ale nyní, kdy se k církvi připojil velký počet bývalých pohanů, vše se zkomplikovalo ještě víc. Mnozí věřící v Jeruzalémě byli nespokojeni. Podle jejich názoru měli být pohané nejprve obřezáni, tedy měli se stát židovskými proselyty, a až pak se mohli stát součástí Božího lidu a prožívat s ním společenství.

Text ve Skutcích 15. kapitole hovoří o situaci, kdy „pohanský problém“ dosáhl kritické hranice a církev se spojila, aby hledala řešení. V historii apoštolské církve byl jeruzalémský koncil mezníkem a měl velký význam pro celosvětovou misi.

Budování společenství

- ▶ *Podělte se ve skupině o to, co jste v posledním týdnu zažili. Jak vás tento prožitek ovlivnil ve vašem duchovním životě?*
- ▶ *Řekněte ostatním o situaci, kdy jste v poslední době vnímali výrazný projev Boží přítomnosti ve vašem životě. Vyjádřete veřejně Bohu své poděkování.*

Podstata problému

¹Tu přišli do Antiochie někteří lidé z Judska a začali bratry učit: „Nepřijmete-li obřízku, jak to předpisuje Mojžíšův zákon, nemůžete být spaseni.“ ²Pavel a Barnabáš s tím nesouhlasili a dostali se s nimi do sporu; proto bylo rozhodnuto, aby ti dva a ještě někteří jiní z Antiochie šli do Jeruzaléma a předložili tuto otázku apoštolům a starším. ³Církev je tedy vyslala na cestu a oni šli přes Fénicii a Samařsko a všude k veliké radosti bratří vyprávěli, jak se i pohané obracejí k víře. ⁴Když přišli do Jeruzaléma, byli přijati církví, apoštoly a staršími a vypravovali jim, jak je Bůh ve všem vedl. ⁵Tu povstali někteří bratří z farizeů a prohlásili: „Pohané musí přijmout obřízku a musí se jim nařídit, aby zachovávali Mojžíšův zákon.“ (Sk 15,1–5)

Osobní studium

V Antiochii byli od začátku křesťané z obou skupin – uvěřili helénisté i pohané (Sk 11,19–21; Ga 2,11–13). Obě tyto skupiny žily v klidném souladu, který však svým příchodem narušili učedníci z Jeruzaléma.

Jak bys vlastními slovy vyjádřil podstatu problému, jenž je popsán v úvodních verších a objevil se v církvi hned na počátku? Zkus najít všechna možná řešení tohoto problému. Najdi jejich výhody i nevýhody.

„Judaizátory“ nazýváme věřící, kteří chtěli, aby všichni křesťané žili podle židovských pravidel. V našem textu je pravděpodobně můžeme identifikovat jako farizee, kteří uvěřili (Sk 15,5). Jejich přítomnost v církvi by nás neměla překvapit. Vždyť samotný Pavel byl před svým obrácením farizeus (Fp 3,5). Zdá se, že se tato skupina vydala do Antiochie z vlastní iniciativy (Sk 15,24). Z dalších událostí v Antiochii se dozvídáme, že i většina křesťanů ze Židů – včetně apoštolů – vnímala přítomnost neobřezaných pohanů v církvi s určitým znepokojením a cítili se v jejich přítomnosti nesví (Ga 2,11–13).

Pavel ve svém Listu Galatským nemluví o judaizátorech pozitivně. Obviňuje je, že vnášejí do společenství věřících zmatek (Ga 1,7; 5,10), nazývá je „falešnými bratry“ a „vetřelci“ (Ga 2,4; ČSP). Říká, že jejich hlavní pohnutkou je zničit duchovní svobodu, kterou přináší evangelium, a přivést křesťany z pohanů do otroctví zákonictví.

Jejich základní postoj byl poměrně jednoduchý: bez obřízky a zachování ostatních židovských obřadních zákonů nemohou být pohané spaseni. Byli přesvědčeni, že lidé mohou získat spasení pouze jako součást společenství, se kterým Bůh uzavřel smlouvu. A právě obřízka byla podle Písma jediným způsobem, jak se pohané mohli stát součástí Božího vyvoleného lidu (Gn 17,9–14 a Ex 12,48). A proto křesťané z pohanů mohou být podle nich spaseni jedině tehdy, pokud se z nich nejprve stanou židovští proselyt.

Je jasné, že Pavel a Barnabáš s takovými požadavky nemohli souhlasit. Vždyť odporovaly skutečné podstatě evangelia. Útočný přístup návštěvníků z Judska však vyústil v bouřlivou debatu. Řecké slovo *stasis*, použité v Sk 15,2, znamená „konflikt“ nebo „rozkol“. Celá záležitost však byla příliš důležitá, než aby se o ní diskutovalo jen na místní úrovni. Šlo o zachování jednoty církve. Věřící v Antiochii se proto rozhodli poslat do Jeruzaléma své zástupce, mezi nimi i Barnabáše a Pavla, aby tam společně s apoštoly hledali řešení.

Aplikace

Zkus si představit, že patříš do skupiny křesťanů ze Židů. Jaké argumenty bys použil pro obhajobu svého postoje ve vzniklém sporu?

Obřízka

“Když přišli do Jeruzaléma, byli přijati církví, apoštoly a staršími a vypravovali jim, jak je Bůh ve všem vedl. ⁵Tu povstali někteří bratři z farizeů a prohlásili: „Pohané musí přijmout obřízku a musí se jim nařídit, aby zachovávali Mojžišův zákon.“ ⁶Apoštolové a starší se tedy sešli, aby celou tu věc uvážili. (Sk 15,4–6)

²⁸Není už rozdíl mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši. ²⁹Jste-li Kristovi, jste potomstvo Abrahamovo a dědicové toho, co Bůh zaslíbil. (Ga 3,28.29)

Osobní studium

Jedním z největších problémů celého sporu byla otázka obřízky, která nebyla lidským nařízením (porovnej s Mt 15,2–9). Obřízka byla Božím ustanovením. Šlo o znamení jeho smlouvy s Abrahamovým potomstvem jako Božím vyvoleným lidem (Gn 17,9–14).

Požehnáni smlouvy se neomezovala jen na rodilé Izraelce. Tuto zkušenost mohli prožívat i všichni otroci a cizinci (přistěhovalci a nájemníci), jestliže se nechali obřezat (Ex 12,43–49). Po obřizce měl cizinec před Bohem stejné postavení jako rozený Izraelec: „Bude jako domorodec.“ (Ex 12,48)

Obřízka byla proto nezbytným úkonem (pro muže), pokud se chtěl někdo stát plnohodnotným členem Božího smluvního společenství. A protože Ježíš byl Mesiášem Izraele, je jen přirozené, že judaizátoři trvali na tom, že žádný pohan nemůže mít užitek z Ježíšova daru spasení, pokud se nejprve nestane židem.

Přečti si texty Ř 3,30; 1K 7,18; Ga 3,28 a 5,6. Pokus se vlastními slovy shrnout Pavlovo chápání obřízky.

Tvrzení, že žádný pohan nemůže být zachráněn, aniž by se nejdříve přidal k judaizmu, znamenalo smíchání dvou různých konceptů: smlouvy a spasení. Být členem Božího lidu smlouvy nezaručovalo spasení (Jr 4,4 a 9,25). Kromě toho samotný Abraham byl spasen (ospravedlněn) z víry. Událo se to dříve, než byl obřezán (Ř 4,9–13). Zatímco spasení se vždy dělo prostřednictvím víry, smlouva byla milostivým ustanovením, jehož prostřednictvím chtěl Bůh zjevit celému světu sebe a svůj záchranný plán. To byl také cíl vyvolení Abrahama a jeho potomstva (Gn 12,1–3).

Problém spočíval v tom, že věřící z Judska ztotožnili smlouvu a spasení, a proto považovali obřízku za nezbytnou – za skutek, na jehož základě získává člověk spásu. Boží zachraňující milost však nepůsobí tam, kde působí lidské skutky. A tak vnucovat věřícím z pohanů obřízku jako prostředek spasení znamenalo deformovat pravdu evangelia (Ga 1,7; 2,3–5), rušit Boží milost (Ga 2,21) a z Kristovy oběti dělat bezvýznamnou skutečnost (Ga 5,2). Šlo zároveň o odmítnutí univerzálního charakteru spasení (Ko 3,11; Tt 2,11). Právě pro tyto rozpory by se Pavel nikdy nemohl ztotožnit s názory judaizátorů.

Aplikace

V čem spočívá nebezpečí názoru, že spasení je založeno na členství ve správné církvi nebo na zachování nějakého konkrétního ustanovení zákona?

Rozprava

¹⁹Proto já soudím, abychom nedělali potíže pohanům, kteří se obracejí k Bohu, ²⁰ale jen jim napsali, aby se vyhýbali všemu, co přišlo do styku s pohanskou bohoslužbou, aby nežili ve smilstvu, aby nejedli maso zvířat, která nebyla zbavena krve, a aby nepožívali krev. ²¹Vždyť Mojžíš má odedávna po městech své kazatele, kteří čtou jeho Zákon v synagógách každou sobotu.“ (Sk 15,19–21)

Osobní studium

Přečti si text Skutky 15,7–11. Jaké argumenty předložil Petr při diskuzi v Jeruzalémě?

Lukáš samozřejmě nezaznamenává celý průběh setkání. Bylo by zajímavé znát argumenty pro výroky judaizátorů (Sk 15,5) nebo celou odpověď Pavla a Barnabáše (Sk 15,12). Skutečnost, že máme k dispozici Petrovu a Jakubovu řeč, ukazuje mimo jiné na důležitost těchto dvou mužů mezi apoštoly.

Petr ve své řeči promluvil ke shromážděným apoštolům a starším. Připomněl jim svou zkušenost s Kornéliem, která se odehrála před několika lety. Jeho argumenty jsou v podstatě stejné jako při jeho tehdejší obhajobě před bratry v Jeruzalémě (Sk 11,4–17). A přestože byl Kornélius neobřezaným pohanem, samotný Bůh ukázal svůj souhlas s jeho obrácením tím, že jemu i celému jeho domu dal stejný dar Ducha, jaký přijali apoštolové o Letnicích.

Ve své prozřetelnosti Bůh nepoužil nikoho menšího než Petra, aby přesvědčil judské věřící, že v otázce spasení nedělá mezi Židy a pohany žádný rozdíl. A přestože věřící pohané neměli ze starozákonních pravidel a nařízení očišťující užitek, tak tito křesťané nemohli být v žádném případě považováni za nečisté, protože samotný Bůh očistil jejich srdce. Petrovo závěrečné vyjádření je stejné, jaké by použil i Pavel: „Věříme přece, že jsme stejně jako oni spaseni milostí Pána Ježíše.“ (Sk 15,11)

Přečti si text Sk 15,13–21. Vlastními slovy shrň návrh řešení, který přednesl Jakub. Co ho podle tebe k takové formulaci vedlo?

Zdá se, že Jakub měl mezi apoštoly určitou autoritu (porovnej s texty Sk 12,17; 21,18; Ga 2,9,12). Bez ohledu na to, co Jakub chápal pod znovou vybudováním Davidova domu (citát Am 9,11,12, kde se hovoří o obnově Davidova království), jeho hlavním cílem bylo poukázat na to, že Bůh už daroval pohanům vstup do zreorganizovaného či nově zřízeného „Božího lidu“, a tak se mohou stát součástí Izraele.

Z toho vyplýval i Jakubův návrh, aby po křesťanech z pohanů nebyla vyžadována žádná další omezení nebo požadavky kromě těch, jež byly běžné u cizinců, kteří si přáli žít na území Izraele.

Aplikace

Přestože otázka požadavků kladených na křesťany z pohanů byla výbušným tématem a Lukáš opakovaně připomíná, že se o této otázce hodně a vášnivě diskutovalo (Sk 15,2,7), nakonec se věřící shodli na přijatelném řešení, se kterým se mohli ztotožnit. Co můžeš udělat ty, aby se i vaše společenství shodlo na důležitých otázkách?

Apoštolský výnos

²⁸Toto jest rozhodnutí Ducha svatého i naše: Nikdo at' vás nezatěžuje jinými povinnostmi než těmi, které jsou naprosto nutné: ²⁹Zdržujte se všeho, co bylo obětováno modlám, také krve, pak masa zvířat, která nebyla zbavena krve, a konečně smilstva. Jestliže se toho všeho vyvarujete, budete jednat správně. Bud'te zdraví.“ (Sk 15,28.29)

Osobní studium

Proč se podle tebe apoštolové a starší rozhodli právě pro ty čtyři požadavky, které najdeme v úvodních verších?

S odstupem času můžeme říci, že se na koncilu podařilo vyřešit hlavní problém, pro který se celé setkání uskutečnilo. Jelikož spasení jsme milostí skrze víru (Ef 2,8), od věřících z pohanů se při vstupu do církve již nadále obřízka nevyžadovala. Museli se však zdržet čtyř věcí: (1) masa přineseného jako oběť modlám prostřednictvím pohanských rituálů, které se pak podávalo při chrámových hostinách nebo se prodávalo na trhu, (2) konzumace krve, (3) masa udušených zvířat, tedy masa, z něhož nevytekla krev, a (4) pohlavní nemoralnosti v různých formách.

Většina křesťanů dnes pokládá stravovací omezení (zákazy 1–3) za dočasné doporučení. Argumentují tím, že takové praktiky pokládali Židé za odporné, a proto měly tyto zákazy přemostit propast mezi křesťany ze židů a z pohanů. Kromě toho se často tvrdí, že ani všechny ostatní starozákonní zákony, včetně pravidel ve stravování (Lv 11) a příkázání o sobotě (Ex 20,8–11; Dt 5,12–15), které se nedostaly na apoštoly vytvořený seznam, nejsou pro křesťany závazné.

Tento apoštolský dekret však nebyl ani dočasným, ani novým kodexem křesťanské etiky, který by odstranil všechno ostatní, co se Starého zákona týkalo. Skutečnost je taková, že apoštolové a starší pod vedením Ducha svatého (Sk 15,28) zopakovali nařízení z Lv 17–18, která se týkala cizinců a přistěhovalců v Izraeli.

V kontextu knihy Leviticus znamenají právě tyto zákazy a omezení zřeknutí se pohanství. Každý cizinec, který chtěl žít v Izraeli, se musel vzdát pohanských „ohavných zvyklostí“ (Lv 18,30). A podobně každý pohan, který se chtěl stát křesťanem a chtěl patřit do společenství věřících, měl zaujmout jasný postoj vůči pohanství a jeho praktikám.

To byl však jen první krok. Když se stal pohan křesťanem, přirozeně se očekávalo, že bude konat Boží vůli – zachovávat ta příkázání, která jsou univerzální, byla známá před vznikem izraelského národa a nebyla obřadní – jako například sobota (Gn 2,1–3) nebo rozlišování mezi čistými a nečistými zvířaty (Gn 7,2).

Skutečnost, že tento dekret nebyl dočasný, je zřejmá například z veršů Zj 2,14 a 20, ve kterých se opakuje první a poslední zákaz. To naznačuje platnost i dalších dvou nařízení. Historická svědectví ukazují, že tento dekret křesťané považovali za normativní i dlouho po apoštolském období církve.

Aplikace

Jak se můžeme naučit řešit spory, které mezi námi vzniknou? Co můžeme udělat pro to, abychom si vzájemně uměli naslouchat a abychom v duchu respektu a pokory zvládli projít i složitými obdobími způsobenými naší růzností?

List z Jeruzaléma

³³Zůstali tam nějakou dobu; pak je bratří s přáním pokoje propustili a oni se vrátili zpět. ³⁴Silas se však rozhodl, že tam zůstane, a tak šel Juda do Jeruzaléma sám. ³⁵Pavel a Barnabáš zůstali ještě v Antiochii a s mnoha jinými tam učili a zvěštovali slovo Páně. (Sk 15,33–35)

Osobní studium

Přečti si verše Sk 15,22–29. Co tě nejvíce zaujalo na dopisu, který poslali apoštolové do Antiochie a dalších oblastí? Co z toho, jak reagovala církev v Jeruzalémě v souvislosti s rozhodnutím koncilu, považuješ ty osobně za nejdůležitější?

Iniciativa napsat dopis křesťanům z pohanů, který je měl informovat o rozhodnutích koncilu, byla prvním opatřením, které věřící v Jeruzalémě přijali. List byl napsán jménem apoštolů a starších a byl oficiálním dokumentem, který odrazil dominantní postavení jeruzalémského sboru (vzhledem k přítomnosti apoštolů). Koncil se velmi pravděpodobně konal v roce 49 po Kristu. List se tak stává jedním z nejstarších křesťanských dokumentů, které máme k dispozici.

Dalším opatřením, pro které se církev v Jeruzalémě rozhodla, bylo ustanovení dvou delegátů. Byli to Juda řečený Barsabáš a Silas, kteří měli doprovázet Barnabáše a Pavla do Antiochie. Jejich úkolem bylo přinést list a potvrdit, případně vysvětlit jeho obsah.

Jak na list reagovala církev v Antiochii (Sk 15,30–33)?

Na konci koncilu se ukázalo, že s Pavlovou formulací evangelia souhlasí i apoštolové v Jeruzalémě. I proto mohl Pavel později napsat: „Jakub a Petr a Jan, kteří byli uznáváni za sloupy církve – podali mně a Barnabášovi pravici na stvrzení naší dohody, že my půjdeme mezi pohany a oni mezi židy.“ (Ga 2,9)

Křesťané, kteří se nadále řídili židovskými zákony, považovali i přes souhlas se závěry koncilu za velmi problematické stolovat s pohany, kteří ve své podstatě zůstávali obřadně nečistými.

Na tento problém upozorňuje i Pavel ve svém Listu Galatským (Ga 2,11–14) v souvislosti s nepříjemnou událostí, do které byl zapleten i Petr. „Dokonce ani všichni učedníci nebyli ochotni přijmout rozhodnutí rady. Někteří horlivě obhajovali ceremoniální zákon a nesouhlasili s Pavlem. Domnívali se, že jeho postoj k požadavkům židovského zákona je příliš povrchní.“ (AA 197; PNL 114)

Aplikace

Čestně uvažuj o tom, co ti může bránit, abys prožíval otevřené a upřímné společenství s věřícími z jiné kultury, nebo z jiné společenské třídy? Co ti může pomoci očistit se od takového výrazně protievangelijního postoje?

Podněty k zamyšlení

„Obrácení židů většinou nebyli ochotni postupovat kupředu tak rychle, jak jim to Bůh ve své prozřetelnosti umožňoval. Z úspěšného působení apoštolů mezi pohany bylo zřejmé, že obrácených pohanů bude brzy mnohem více než obrácených židů. Židé chtěli, aby se dodržování předpisů a obřadů stanovených jejich zákonem stalo nezbytnou podmínkou pro přijetí pohanů do církve. Obávali se totiž, že jejich zvláštnosti, kterými se až dosud odlišovali od všech ostatních národů, by nakonec mohly mezi těmi, kdo přijali evangelium, zcela zaniknout.“ (AA 189; PNL 109)

„Bylo přirozené, že židovští křesťané, kteří žili v blízkosti chrámu a neustále ho měli na očích, často přemýšleli o zvláštních výsadách židovského národa. Nyní viděli, že křesťanská církev opouští obřady a tradice judaizmu; uvědomovali si, že ve světle nové víry ztratí lidé brzy ze zřetele zvláštní posvátnost, která byla židovským zvykům přisuzována. Mnozí se proto hněvali na Pavla, který podle nich do značné míry zavinil tuto změnu. Dokonce ani všichni učedníci nebyli ochotni přijmout rozhodnutí rady. Někteří horlivě obhajovali ceremoniální zákon a nesouhlasili s Pavlem. Domnívali se, že jeho postoj k požadavkům židovského zákona je příliš povrchní.“ (AA 197; PNL 114)

Otázky k rozhovoru

1. *Uvažujte společně nad aplikační otázkou z části na pondělí. Jako rozumíte skutečnosti, že příslušnost k „pravé“ církvi není zárukou spasení? Starověký Izrael byl „pravou církví“, ale přesto nebyl každý spasen. Pokud členství v „pravé“ církvi není zárukou spasení, jakou výhodu potom má patřit do ní?*
2. *Mluvili jsme o tom, že přijetí neobřezaných pohanů do společenství víry bylo jedním z prvních vážných problémů rané církve. Které problémy naší církve můžeme přirovnat k tomu, co se dělo na začátku křesťanství? Jak nám dnes může příklad apoštolů v Skutcích 15. kapitole pomoci hledat řešení?*
3. *Zkuste ve vaší skupince vybrat lidi, kteří budou zastávat názor křesťanů ze Židů, že pohané se nejprve musejí stát židovskými proselyty a až pak se mohou stát křesťany. Tento postoj vnímají jako rozšíření smluvních zaslíbení daných Izraelcům. Jaké by mohly být jejich argumenty? Jak byste na ně reagovali? Jak vám může taková debata ukázat, že problémy, které se dnes zdají zcela jasné, mohou být v jiném čase nebo na jiném místě mnohem komplikovanější, než se zdá nám?*

Praktický závěr

- ▶ *Podělte se s ostatními ve skupině o to, co praktického jste se naučili z této lekce při studiu Bible. Jak lze toto naučení uvést do každodenního života?*

Podněty k modlitbám

- ▶ *Modlete se jeden za druhého, za své radosti i starosti.*
- ▶ *Modlete se spolu za ty, kteří z nějakého důvodu přestávají či již přestali navštěvovat vaše společenství. Jak jim můžete dát najevo, že je máte stále rádi?*
- ▶ *Modlete se i za lidi ve svém okolí (přítele, sousedy, příbuzné...), kterým byste rádi představili Boží lásku.*

Konkrétní modlitební seznam mé třídy sobotní školy: